

ADIVAR, HALİDE EDİB (1884-9 1.1964)

Romancı. İstanbul'da doğdu. Reji Nâzın Mehmed Edip Bey'in kızıdır. Üsküdar Amerikan Kız Koleji'ni bitirdi. Özel olarak Arapça, Kur'ân-ı Kerîm, Türk musikîsi, Salih Zeki'den matematik, Rıza Tevfik Bölükbaşı'dan felsefe ve edebiyat dersleri alarak özel öğrenim gördü. 1901 'de hocası Salih Zeki ile evlendi. 31 Mart olayı üzerine Mısır'a kaçtı. Oradan İngiltere'ye geçti. Eğitimle ilgili yazıları beğenildiği için 1909'-da Dârü'l-Muallimat (Öretmen Okulu) pedagoji öğretmenliğine getirildi. 1917'de ikinci evliliğini Dr. Adnan Adıvar ile yaptı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde Batı edebiyatı dersleri verdi. Yunanlılar'ın İzmir'i işgal etmesini protesto için yapılan meşhur Sultanahmed Mitingi'nde heyecanlı bir konuşma yaptı. İstanbul'un işgal edilmesi üzerine kocası ile Anadolu'ya kaçarak Millî Mücâdele'ye katıldı. Sakarya Muharebesi'nin takip eden günlerde, savaşa fiilen katılıp hastabakıcılık yaptı. Kendisine "onbaşı" ve "çavuşluk" rütbeleri verildi. Millî Mücâdele'den sonra eşiyile birlikte Avrupa'ya gitti (1924-1939). 1939'da Edebiyat Fakültesi İngilizce profesörlüğüne tayin edildi. İstanbul'da öldü.

Halide Edip Türk kadınının iş, düşünce ve edebiyat alanında başarılı olan bir örneğidir. Kadın haklarının ateşli bir savunucusu olarak yıllarca mücadele vermiştir. Gördüğü eğitim sebebiyle Doğu-Batı sentezini en başarılı şekilde yapabilen yazarlarımızdandır. Yazı hayatına gazete ve dergilerde yayınlattığı makale, sohbet ve denemelerle başlamış, bu eserlerinde kızların eğitimiyle psikolojisi üzerinde durmuş, aşk konusunu ön plâna almıştır. İlk romanlarında aşk konusu ağır basar. Kurtuluş Savaşı onun düşünce dünyasını değiştirmiş, ideolojik romanlar yazmasını sağlamıştır.

Bâzı romanları Türk gelenek ve görenekleri üzerine kurulmuş, sosyal hayatımızı çok canlı çizgilerle yansıtan töre romanlarıdır. Bu türden olan Sinekli Bakkal, CHP Roman Yarışması'nda birincilik kazanmıştır, kısa ve fiilsiz cümleleri, sade bir dili vardır. Bu bakımdan yazarı tenkit edenler olmuştur. Bütün eserlerinde kadın kahramanların daha kuvvetli ve canlı anlatıldığı, tanıtıldığı görülür. Halide Edip Adıvar, şahıs yaratmada çok başarılıdır. Cumhuriyet döneminin en çok okunan eserlerini yazmıştır. Kitaplarının bir kısmı da batı dillerine çevrilmiştir.

Hikayeleri:

1. Harap Mâbedier (1911), 2. Dağa Çıkan Kurt (1922), 3. Kubbede Kalan Hoş Sadâ (1974), 4. izmir'den Bursa'ya (İçindeki üç hikaye yazara aittir, 1963,1970).

Romanları:

1. Heyula (1909-1974), 2. Râk'ın Annesi (1909, 1924), 3. Sevlyye Tallb (1910), 4. Handan (1912), 5. Yeni Turan (1912), 6. Son Eseri (1913,1909,1939), 7. Mev'ut Hüküm (1917, 1919). 8. Ateşten Gömlek (1922, 1923), 9. Kalp Ağrısı (1924), 10. Vurun Kahpeye (1923, 1926), 11. Zeyno'nun Oğlu (1927,1928), 12. Sinekli Bakkal (1935,1936), 13. Yolpalas Cinayeti (1936), 14. Tatarcık (1938, 1939), 15. Sonsuz Panayır (1946), 16. Döner Ayna (1953), 17. Âkile Hanım Sokağı (1958, 1975), 18. Kerim Usta'nın Oğlu (1958,1974), 19. Sevda Sokağı Komedyası (1959, 1971), 20. Çare saz (1961, 1972), 21. Hayat Parçaları (1963).

Tiyatro eserleri: 1. Kenan Çobanları (1918), 2. Maske ve Ruh (1937).

Hâtıraları:

1. Mor Salkımlı Ev (1951,1955; İngilizce neşri "Memoirs" 1926), 2. Türk'ün Ateşte İmtihanı (Milli Mücâdele Hâtıraları, Hayat mecmuası'nda 1962; İngilizce neşri "The Turkish ordeal". 1928).

Diğer eserleri: 1. İngiliz Edebiyatı Tarihi (3 cilt, 1940-49), 2. Türkiye'de Şark-Garp ve Amerikan Tesirleri (1954,1955; İngilizce ve Urduca'ya da çevrildi). 2. Gazete ve mecmualardaki diğer incelemeleri, fikrî yazıları ve tercümeleleri.